

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) ในขั้นตอนการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการทำครกหินของประชาชนบ้านไร่ศิลาทอง ตำบลพิชัย อำเภอเมืองลำปาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ 1) ตัวแทนผู้จำหน่ายครกหิน 2) พระ และ 3) บุคลากรด้านสาธารณสุข เลือกแบบเจาะจง จำนวน 7 คน และกลุ่มตัวอย่างในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชน 2) ผู้ประกอบอาชีพทำครกหิน และ 3) ประชาชนที่เกี่ยวข้อง เลือกแบบเจาะจง จำนวน 19 คน และกลุ่มตัวอย่างในการจัดเวทีกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพเรื่องการทำครกหิน ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ประกอบด้วยแนวคำถามในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม โดยผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาค้นคว้านี้ได้ขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการทำครกหินของประชาชนบ้านไร่ศิลาทอง ตำบลพิชัย อำเภอเมืองลำปาง ครอบคลุมทั้งทางด้านบวกและด้านลบ ดังนี้

ผลกระทบทางสุขภาพทางกายด้านบวก ได้แก่ 1) ประชาชนได้รับการดูแลสุขภาพจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจากหน่วยงานทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ และ 2) บริการด้านสุขภาพที่ประชาชนได้รับ ประกอบด้วย การให้ความรู้เรื่องผลกระทบจากการประกอบอาชีพทำครกหิน การตรวจสุขภาพเบื้องต้น การตรวจคัดกรองโรคที่อาจจะเกิดจากการทำครกหิน เช่น โรคปอดจากฝุ่นหรือโรคซิลิโคซิส ด้วยการตรวจเอกซเรย์ปอด ตรวจความจุปอด เป็นต้น

ผลกระทบทางสุขภาพทางกายด้านลบ ส่วนใหญ่ประชาชนจะเจ็บป่วยด้วยโรคที่แยกตามระบบและสาเหตุปัจจัย ได้แก่ 1) โรคระบบทางเดินหายใจจากปัจจัยหรือสิ่งคุกคามทางด้านกายภาพ ได้แก่ ฝุ่นละออง จากขั้นตอนการทำครกหิน และผู้ประกอบการอาชีพไม่ได้ใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล 2) โรคระบบกระดูกและโครงร่าง จากพฤติกรรมการทำงานในท่าเดิมนานๆ ซ้ำซาก ซึ่งเป็นท่าในการทำงานที่ไม่เหมาะสม ทั้งในขั้นตอนการทำครกหินแบบดั้งเดิมและแบบที่ใช้เครื่องจักรทุ่นแรง 3) อุบัติเหตุจากกระบวนการทำครกหินและการใช้วัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ อวัยวะในร่างกายได้รับบาดเจ็บและอุบัติเหตุจากการใช้หินเจียรที่ไม่ได้มาตรฐานทำให้หินแตกหรือระเบิด กระเด็นถูก บริเวณมือ แขน และขา ทำให้เกิดอาการปวดและฟกช้ำได้ 4) การรับรู้ทางการได้ยินลดลงจากการใช้เครื่องมือที่มีเสียงดัง โดยไม่ได้ใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล และ 5) การบริการด้านสุขภาพที่ประชาชนได้รับไม่มีความต่อเนื่องและไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง เช่น กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพและประชาชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียง เป็นต้น

ผลกระทบทางสุขภาพทางจิตใจด้านลบ ได้แก่ 1) ประชาชนพึงพอใจต่ออาชีพทำครกหินเพราะเป็นอาชีพหลักของประชาชนในชุมชน 2) เป็นอาชีพอิสระที่สร้างรายได้ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวและชุมชนดีขึ้น ประชาชนมีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่สะดวกสบาย และ 3) เป็นอาชีพที่เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของหมู่บ้านที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำให้คนรู้จักมากขึ้น

ผลกระทบทางสุขภาพทางจิตใจด้านลบ ได้แก่ 1) ประชาชนเครียดและวิตกกังวลเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการทำครกหิน เช่น ฝุ่นละออง และเสียงดังซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวัน และการทำงานหรือการทำกิจกรรมของประชาชน 2) ผู้ประกอบการอาชีพทำครกหินมีความเครียดและวิตกกังวลเกี่ยวกับแหล่งหินที่เริ่มหายากมากขึ้น และ 3) วิตกกังวลเกี่ยวกับภาระหนี้สินเนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย

ผลกระทบทางสุขภาพทางสังคมด้านลบ ได้แก่ 1) ประชาชนในชุมชนมีรายได้จากการประกอบอาชีพทำครกหินทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น 2) มีหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนดูแลและยกมาตรฐานการทำครกหินให้เป็นสินค้าส่งออกของหมู่บ้านในรูปแบบหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล (OTOP) และ 3) ชื่อเสียงของหมู่บ้านเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมีคนมาศึกษาดูงานและเยี่ยมชมผลิตภัณฑ์ครกหิน ส่งผลให้ยอดขายและรายได้ของชุมชนเพิ่มขึ้นตามลำดับ การหมุนเวียนเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

ผลกระทบทางสุขภาพทางสังคมด้านลบ ได้แก่ 1) สัมพันธภาพระหว่างผู้ที่ทำครกหินและประชาชนในชุมชนลดลง เนื่องจากผู้ที่ทำครกหินไม่มีเวลาไปมาหาสู่พบปะพูดคุยกับใคร 2) การขุดหินทำครกถือว่าเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งจะมีผลกระทบต่อ

สิ่งมีชีวิตและระบบนิเวศน์บนภูเขา 3) เศษหินที่หล่นจากกระบวนการทำครกหินก่อให้เกิดน้ำขัง และอาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายได้ 4) ความสามัคคีระหว่างผู้ประกอบการอาชีพทำครกหิน ลดลง เนื่องจากปัญหาการแก่งแย่งแข่งขัน และ 5) รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายทำให้มีปัญหาหนี้สิน ตามมา หรือบางครอบครัวนำรายได้จากการทำครกไปใช้จ่ายอย่างไม่จำเป็น

ผลกระทบทางสุขภาพทางจิตวิทยาณด้านบวก ได้แก่ 1) ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกภูมิใจในอาชีพของตนเอง เพราะเป็นวัฒนธรรมทางด้านอาชีพที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ โดยไม่ต้องไปเรียนเพิ่มเติมที่ไหน และ 2) เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีทางด้านงานหัตถกรรม หรืองานฝีมืออีกอย่างหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบันนับวันหายากและจะสูญหายไป

ผลกระทบทางสุขภาพทางจิตวิทยาณด้านลบ ได้แก่ 1) การช่วยเหลือเกื้อกูล ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความเสียสละระหว่างคนที่ประกอบอาชีพและประชาชนในชุมชนลดน้อยลง และ 2) การใช้เครื่องมือทุ่นแรงแทนแรงงานคน อาจจะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการทำครก หินที่สืบทอดกันมาค่อยๆสูญหายไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

จากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นข้อมูลในการเสนอทางเลือก และกำหนดมาตรการในการป้องกันหรือลดปัญหาที่เกิดจากการทำครกหินที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบทางสุขภาพทางด้านลบ ดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐ

1.1 ควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน และผู้ประกอบการอาชีพ มีความเข้าใจในวิถีชีวิตและมีการดำเนินชีวิตตามรูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมเพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางด้านอาชีพที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณไม่ให้สูญหายไป

1.2 สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มในการประกอบอาชีพ ดูแลเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการผลิตเพื่อให้สินค้ามีคุณภาพ และลดมลภาวะที่จะเกิดขึ้น เช่น ฝุ่นละออง เสียงดัง ลดอุบัติเหตุจากการใช้เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ มีการจัดการกับขยะที่เกิดจากกระบวนการทำครก และควรมีส่วนร่วมลดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

2. ผู้ประกอบอาชีพทำครกหิน

2.1 ผู้ประกอบอาชีพทำครกหิน ควรจะมีการปฏิบัติตัวตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดจากการประกอบอาชีพ เช่น การใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ได้แก่ ผ้าปิดจมูก เพื่อป้องกันฝุ่นละอองที่อาจส่งผลให้เกิดโรกระบบทางเดิน

หายใจ แวนตาป้องกันเศษเหล็ก เศษหิน กระเด็นถูกตา เครื่องอุดหู ป้องกันเสียงที่ดังเกินมาตรฐาน และสวมถุงมือเสื้อแขนยาว กางเกงขายาว เพื่อป้องกันอุบัติเหตุที่เกิดจากการใช้เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์

2.2 ผู้ประกอบอาชีพทำครกหิน ตัวแทนผู้จำหน่ายครกหินและประชาชน ควรมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการกำหนดจัดสถานที่ในการประกอบอาชีพเพื่อป้องกันการเกิดผลกระทบต่อสุขภาพ เช่น แหล่งประกอบอาชีพที่เป็นจุดเสี่ยง (risk mapping) ควรจะจัดสถานที่ให้ไกลจากแหล่งชุมชน หรือกำหนดช่วงเวลาในการประกอบอาชีพ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างผู้ประกอบอาชีพกับวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน

2.3 ผู้ประกอบอาชีพทำครกหินตัวแทนผู้จำหน่ายครกหิน และผู้นำชุมชนควรร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการปฏิบัติตามนโยบายสาธารณะของพื้นที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่ก่อให้เกิดมลภาวะและเหตุรำคาญต่างๆ พร้อมทั้งมีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อประโยชน์ต่อสุขภาพทั้งในส่วนของตนเอง ครอบครัว และชุมชน

3. แกนนำชุมชน และประชาชน

3.1 แกนนำชุมชนและประชาชน ควรร่วมมือกันในการดูแลสอดส่องจุดเสี่ยงที่เกิดจากการประกอบอาชีพทำครกหินที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ และควรมีส่วนร่วมในการนำเสนอปัญหาต่อชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้รับทราบปัญหา และร่วมกันหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.1 สร้างนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับการป้องกันผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดจากการทำครกหินร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องและประชาชน

4.2 ควรมีมาตรการในการดูแลสุขภาพของประชาชนในชุมชนซึ่งมีผลจากการประกอบอาชีพ เช่น การจัดทำโครงการอบรมให้ความรู้กลุ่มผู้ประกอบอาชีพทำครกหิน โครงการสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล เช่น ผ้าปิดจมูก แวนตา และที่อุดหูป้องกันเสียง และควรจัดให้มีโครงการตรวจสุขภาพผู้ประกอบอาชีพประจำปี เป็นต้น

4.3 ควรมีการณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่ถูกต้องและปลอดภัย เป็นการกระตุ้นและสร้างจิตสำนึกในการป้องกันตนเองจากผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับประชาชนในพื้นที่ ผ่านช่องทางการสื่อสารภายในหมู่บ้าน เช่น เสียงตามสาย การประชุม อบรม ในกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มแกนนำชุมชน กลุ่ม อสม.กลุ่มผู้ประกอบอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน โดยอาศัยเครื่องมือในการสื่อสาร เช่น การจัดทำเอกสาร แผ่นพับ ไปสเตอร์ จดหมายข่าว เป็นต้น

4.4 ควรจัดให้มีกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมสุขภาพและเป็นการผ่อนคลายทางด้านจิตใจแก่ประชาชน เช่น การจัดทำลานกีฬาเพื่อสุขภาพ หรือการจัดทำโครงการเดินแอโรบิกเพื่อสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนหันมาออกกำลังกายเป็นการสร้างสุขภาพลดการเกิดโรคเรื้อรังต่างๆ ที่มีผลมาจากการประกอบอาชีพ และยังลดการเกิดโรกระบบกระดูกและโครงร่างจากการที่ต้องทำงานในท่าเดิมนานๆ ซ้ำซาก

4.5 ควรหาหรือผู้อาวุโสและนักวิชาการ ในการกำหนดรูปแบบวัฒนธรรมทางด้านอาชีพที่ถูกต้อง และหาวิธีถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการทำครกหินแก่ผู้ที่สนใจ เพื่อให้คุณค่าวัฒนธรรมทางด้านอาชีพคงอยู่สืบต่อไปจนถึงเยาวชนรุ่นหลัง

4.6 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรทางด้านสุขภาพ หน่วยงานภาครัฐและผู้นำชุมชน ควรนำแผนที่แสดงจุดเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบทางสุขภาพจากการทำครกหินของประชาชนบ้านไร่ศิลาทอง เช่น จุดที่มีเครื่องตัดหิน เครื่องกลึงหิน และเครื่องเจียรในหินมาใช้ในการวางแผนร่วมกัน เพื่อกำหนดทางเลือกและเสนอแนวทางในการป้องกันหรือลดปัญหาที่มีผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะนำเทศบัญญัติที่เกี่ยวข้องเรื่องมลภาวะและเหตุรำคาญมาบังคับใช้อย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลกระทบทางสุขภาพจากการทำครกหินของประชาชนบ้านไร่ศิลาทองอย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาจากตัวแปร เช่น เพศ อายุ ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพ ระยะห่างของการสัมผัสจุดเสี่ยง เพื่อดูความแตกต่างของผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้น

2. ควรมีการศึกษาผลกระทบทางสุขภาพในขั้นตอนการวิเคราะห์(Analysis) และร่างรายงานการประเมินผลกระทบ (Reporting) เพื่อนำมากำหนดข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขผลกระทบที่มีต่อสุขภาพ